

ARGO

JOZEF KARIKA

S m r š ť

Přeložil
Jiří Popiolek

ARGO

JOZEF KARIKA

S m r š ť

Ze stejnojmenného slovenského originálu,
vydaného roku 2020 nakladatelstvím Ikar v Bratislavě,
přeložil Jiří Popiolek.

Obálka Neil Johnston.

Grafickou úpravu navrhl a sazbu provedl Pavel Růt.

Jazyková redakce Marie Černá.

Odpovědný redaktor Miloš Urban.

Technická redaktorka Alexandra Švolíková.

Korektury Mirka Jarotková.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2021 jako svou 4500. publikaci.

Vytiskla tiskárna PBtisk.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-3397-4

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877

252 62 Horoměřice

tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Smrt je všude. Mohou jí být světla vzdáleného auta, která se objeví daleko na kopci. Chvilí jsou vidět, potom zmizí ve tmě, jako by se vypařila. Zanedlouho se ale objeví na vrcholku dalšího stoupaní a znovu se ztratí. Jsou to světla na čele smrti.

Smrt si je nasadí jako klobouk a cvalem vyrazí, dohání nás, je pořád blíž a blíž. Občas světla vypne, ale nikdy se nezastaví.

Carlos Castaneda
Oddělená skutečnost

Tenkrát se ve mně zrodilo temné podezření: Co když jsme koneckonců my, živé bytosti, také podobní těm cárům papíru? Co když námi sem a tam pohybuje nějaký neviditelný a nepochopitelný „vítr“, který určuje naše jednání, zatímco my se ve své naivitě domníváme, že se řídíme svou vlastní svobodnou vůlí? Co kdyby život v nás nebyl ničím jiným než záhadným točícím se větrem?

Gustav Meyrink
Golem

Nesnáším odpočívadla u silnice. Bývají špinavá, dýchají samotou. Děsí mě. Lákají tě, ať zaparkuješ, trochu se projdeš; předstírají bezpečí.

Barevné lavičky, prolézačky, kulaté stolky...

Jako stvořené k příjemnému posezení. Takové se zdají být – jedině z dálky. Sotva vystoupíš a podíváš se zblízka, zalituješ, že ses nechal zlákat. Ovane tě něco nezdravého. Někdy smrad – moč, výkaly, hniající zbytky jídla. Jindy nosem nezachytíš nic, ale rozklad i tak visí ve vzduchu. Barva na lavičkách a prolézačkách se odlupuje, přeplněné odpadkové koše přetékají smetím, na asfaltu mezi špačky se povalují použité prezervativy. Vystavují bílá, nafouklá břicha, až se otrepeš hnusem. Iluze příjemnosti se pak nadobro rozpadne, když postřehneš, že zažloutlá tráva a udupaná hlína kolem keříků jsou poseté špinavými ubrousky, kusy novin a útržky toaletního papíru.

Jen se posadit a začít jíst, vytáhnout chleba se salámem a pusit se do něj. Dobrou chuť.

Já jsem se do ničeho nepouštěl. Nejsem dobrodružný typ. Bohatě mi stačilo, že během necelých tří měsíců už potřinácté mířím do Banské Bystrice. Zpočátku, když jsem trasu neznal do detailů, to nebylo tak špatné. Nejdřív jízda přes Dolní Lip-tov, potom Donovaly a po klikaté silnici až na Staré Hory. Od-tamtud už je to jenom kousek. Když tudy jedeš poprvé nebo podruhé, cesta tě upoutá – střídají se lesy a vesnice, každou chvíli se ti před očima objeví hezký výhled. Vysoké horské ma-sivy, zelená údolí, divoké potoky...

Jenže netrvá to dlouho, nanejvýš čtyři až pět jízd, a všechno ti zevšední, splyne do nezájímavé našedlé masy. Zakousne se do tebe nuda. Přežvykuje tě celou tu dobu, zhruba dvě hodiny. Když chytíš kolonu vlekcoucích se kamionů, tak i déle. Možná

proto jsem odbočil na odpočívadlo, i když je z duše nesnáším. Potřeboval jsem aspoň na chvíli vystoupit z auta a protáhnout si záda i ztuhlé nohy. Cokoli, jenom abych unikl nudě, která mě drtila v těsném prostoru.

Úzké miniparkoviště, žádná benzinka, restaurace ani moto-rest. Jenom několik parkovacích míst, dva stolky s lavičkami, otlučený kontejner. Samozřejmě přeplněný odpadky.

Nikdo tam neparkoval, provoz byl nezvykle řídký. Sobotní dopoledne – kdo nemusí, necestuje. Jenom já se jako blb trmácím pro výkazy do Bystrice.

Svoje deset let staré suzuki jsem odstavil hezky na kraj; dal jsem si záležet, aby nezabralo ani kousek ze sousedního parkovacího místa. Bývám ohleduplný, někdy až přehnaně. Důsledný, perfekcionista, někdo by řekl, že až úzkostlivý účetní. Moje pravé já.

Otevřel jsem dveře, vystoupil, slastně se protáhl. Mrholilo, ale jenom jemně, během jízdy jsem ani nezapnul stěrač. Zhluboka jsem se nadechl studeného vzduchu. Aroma nedalekého lesa se v něm mísilo s puchem olovnatých výfukových plynů. V dálce se rýsovaly Nízké Tatry, vrcholky měly zapáchnuté v nízké letecích mracích. Těžká, nacucaná mračna vyplňovala celou oblohu – byl to zázrak, že ještě nelilo.

Zamkl jsem auto – kromě ohleduplnosti vynikám ještě opatrností – a vykročil jsem ke stolcům u zbytků dětského pískoviště. Při každém kroku jsem se zvedl na špičky, abych napnul a uvolnil lýtka, která mi během řízení příšerně trnou. Otočil jsem se a podíval se na své auto. Černé suzuki stálo na popraskaném asfaltu, po kapotě mu stékaly dešťové kapky. Výstižný obraz. Sevřelo se mi srdce, prostoupil mě bezedný žal. Bylo mi auta líto – odpočívadla jsou království opuštěnosti. Když na nich zastavíš ve špatném okamžiku, samota tě rázem ohlodá.

Přirozeně že mi nebylo líto té rachotiny, litoval jsem sám sebe. Odpočívadla mě pokaždé dostanou, proto je nesnáším. Dnes to bylo horší než obvykle. Pohled na suzuki vyrazil bezpečnostní

západku, z paměti se mi vyřinuly vzpomínky. Vysypaly se jako odpadky z přeplněného kontejneru, o který jsem se musel opřít.

Výlet do Banské Bystrice, společná cesta do Prahy, nedělní výlety na Horní Oravu a do Polska...

Chvilková nevolnost, stačí zhluboka dýchat a přejde to.

Táňa, Táňa, Táňa...

V autě jsme se smáli, povídali si, líbali se i milovali. To poslední jenom v omezeném rozsahu – nízká střecha a úzká sedadla neumožňovaly pouštět se do žádných větších akcí. Celý vztah s Táňou byl v omezeném rozsahu.

Čtyři roky nesmělého, opatrného štěstí a nevyslovených nadějí. Nikdy jsem se neodvážil říct jí, že od chvíle, kdy jsem ji poznal, už nikoho jiného nehledám – ani podvědomě, na žádné úrovni.

Okolí se rozšumělo, déšť zhoustl. Kropily mě přivaly drobných pichlavých kapek. Vykročil jsem k autu, udělal tři kroky a zastavil se.

Hni sebou, nebo promokneš.

Nerozhodně jsem postával, najednou se mi nechtělo zalézt do uzavřeného prostoru.

Hni sebou, nebo promokneš a prochladneš!

V autě jsem Táně daroval dámské hodinky Wellington. Nikdy nezapomenu na její rozzářené oči a čistou, bezelstnou radost.

Prázdné auto bylo plné duchů. Fádni odpočívadlo mi najednou připadalo pohostinnější než tmavý prostor za okny.

Chvilková nevolnost, zhluboka dýchej a přejde to. Opravdu.

Stačí se jenom vydýchat a duchové zmizí. Jen co pomine nápor tesknoty, rázně je zaženu zpátky do zapomnění.

Vydržet, chvíli vydržet a nenesednout do auta. Jinak mě chňapnou, zmocní se mě a neopustí po zbytek cesty.

Vyhrnul jsem si límec, dýchl si do dlaní a udělal několik nerozhodných úroků. Přešel jsem na opačnou stranu plochy – až k poslednímu parkovacímu místu. Právě jsem se obracel, abych zamířil zpátky, když jsem si toho všiml.

Černý předmět na mokrém, lesknoucím se asfaltu.

Nějaká hranatá krabička, úhledný tvar.

Přimhouřil jsem oči, přikročil blíž. Zrádná prvoplánová zvědavost.

Co to tam leží? Pravidelný tvar bil do očí, nedal se v neformálních odpadcích přehlédnout. Podíval jsem se pozorněji a všiml si, že z krabičky trčí kabel. Tmavý, splýval s asfaltem. V tu chvíli mi svítilo.

Asi GPS, někdo tady ztratil navigační systém. Tipl jsem si, že vcelku drahý.

Shýbl jsem se, zařízení vzal a oklepal z něj vodu. Nebylo to GPS, ale autokamera značky Eltrinox. Šikovná věcička. Připevníš ji k přednímu sklu a ona zaznamená průběh jízdy. Už dlouho jsem si plánoval takovou koupit. Dost nákladná hračka, ale vyplatí se – hovad na silnicích je čím dál víc. Když se něco stane... můžeš potom vysvětlovat a dokazovat, jak je ti libo. Jsme na Slovensku, pravdu má ten, kdo je náš člověk nebo má víc peněz. A to já určitě nejsem. Ani jedno z toho. Táňa mi to zopakovala aspoň tisíckrát.

Rozhlédl jsem se, jestli nablízku přece jenom někoho nezahlédnu. Kdyby tam někdo byl, hned bych mu kameru vrátil. Říkal jsem už, že občas býváš přehnaně ohleduplný?

Jenže nikde nikdo. Přístroj mi v rukou ztěžkl, polkl jsem. Co teď? Jasně že by se mi taková kamerka hodila... Ale jen tak si ji vzít?

Zloděj!

To jsem celý já. Ještě jsem nic neudělal, a už na sebe řvu, jaký jsem lupič.

Navíc jsem na kameru narazil náhodou, majitel nikde není. Žádná krádež, nic takového!

Znovu jsem se rozhlédl, kolem mě pusto.

Strčil jsem ji do kapsy, pospíšil si k autu, nasedl jsem a přibouchl dveře. Chvíli jsem počkal, jestli se nevrátí majitel. Dal jsem tomu dvě minuty. Celé, na vteřinu přesně. Potom jsem už

neotálel. Olízl jsem si rty, nastartoval jsem a se zahvízdáním pneumatik jsem z odpočívadla ujel.

*

Domů jsem se vrátil až večer, úplně grogy. Vyčerpalo mě řízení i pracovní banality. Ale to nebylo to hlavní. Nejvíc mě vyždí-maly výčitky kvůli tomu, co jsem udělal. Takový ustrašený jsem už od malička. Ve školce jsem jednou Emilu Druskovi ukradl několik pohlednic z Bulharska – doted' mě kvůli tomu čas od času žere svědomí.

Přivlastnit si kameru byla velká věc. A je úplně nepodstatné, že jsem ji našel. Tak jako tak nebyla moje, nepatřila mi, šlohl jsem ji. Asi mám přemotivované superego, které podle Freudovy teorie pořád dohlíží na to, jestli se chováme morálně. Šlohnutí kamery se mu nelíbilo. Od toho okamžiku na mě ječelo. Celý zbytek cesty.

Zloděj, zloděj, zloděj!

A když si konečně vykřičelo hlasivky, začalo šeptat, což bylo ještě horší.

Líbil by se ti, kdybys ztratil něco cenného a někdo by si to přivlastnil?

Nemohl jsi ještě chvíli počkat, jestli se majitel nevrátí?

Jsi na sebe hrdý?

Žahající záplava, jedna otázka bodavější než druhá. Nejraději bych kameru ještě za jízdy mrštil z okna, ale neměl jsem na to sílu. Přece jen, doposud jsem nic tak drahého nenašel. Nikdy v životě. Zvlášt' po divokém rodeu, které jsem si v posledních měsících užil s Táňou, jsem si trochu štěstí zasloužil. Tohle jsem si říkal, do omrzení jsem si to opakoval.

Ale vyčerpaný jsem byl dřív než to prokleté superego. Nenechalo mě na pokoji, ani na chvíli neumlklo, rozptylovalo mě při řízení. Napadlo mě, že se vykoupím, že tomu udělám konec. Zastavil jsem u benzinky nedaleko Harmance a připojil jsem kameru k napájení.

„I tak bude porouchaná,“ ujistil jsem sám sebe. Promáčel ji dešť, možná ji poškodil i náraz, když někomu vypadla z auta. Nebo vypověděla službu, a proto ji někdo odhodil na odpovídadle.

„Bude porouchaná,“ zopakoval jsem. Při mém štěstí, nebo spíš soustavné smůle, jsem byl zvyklý očekávat špatný výsledek. Ne že by mi to pomáhalo, ale aspoň jsem se pak necítil zklamáný. Jedině u Táni jsem udělal chybu a pevně jsem doufal, že se všechno v dobré obrátí. O to víc to pak bolelo.

Prohlédl jsem si kameru – drobná plastová krabička. Na jedné straně objektiv, na druhé matný, vyhaslý displej. Kupodivu nebyl rozbitý ani prasklý, jenom zamazaný od blátivých kapek. Otřel jsem ho a stiskl tlačítko, jímž se přístroj zapíнал.

„Bude porouchaná.“

Displej se rozsvítil, přivítala mě krátká melodie. Zněla mi nejveseleji na světě, ani vánoční koledy by mi neudělaly takovou radost.

Funguje! Kamera funguje!

Cítil jsem, jak se mi nadzvedly koutky úst. Samy od sebe. Aspoň jednou mám trochu štěstí, konečně se usmálo i na mě.

Dlouho jsem se neradoval. Druhý dech chytilo i superego. Teď už nekladlo otázky, místo toho vykřikovalo obvinění.

Ukradl jsi funkční kameru!

Takhle drahá věc, a tys ji sebral!

Naschvál jsi odtamtud zdrhnul. Nechtěl jsi, aby se pro ni majitel vrátil!

Měl jsem toho plné zuby, občas sám sebe nesnáším. Vytáhl jsem kabel z napájení, smotal ho a přístroj zavřel do šuplíku. Ať ho aspoň nemám na očích.

Do Bystrice jsem kvůli zdržení dorazil o dvacet minut později. Znervóznilo mě to, protože obvykle zpoždění nemívám. Nikdy a nikde, jsem na to háklivý.

Klient to měl na háku, byl rád, že jsem se vůbec dokodrcal. Nikdo jiný by se s ním v sobotu neotravoval. Ani já bych nebyl

takhle obětavý, kdybych měl na výběr. Jenomže si nemůžu vyskakovat, každé eurko je mi dobré. Lidí, kteří v dnešní době řeší firemní účetnictví takhle starosvětsky, zase tolik není.

Vyřídil jsem, co bylo třeba, naložil jsem hromady výkazů a vydal se na zpáteční cestu. Třikrát hádej, na co jsem celou dobu myslel.

Jak se kamera dostala na odpočívadlo? Vyhodil ji někdo? Pokud ano, proč to udělal? Vždyť byla funkční, a určitě i pořádně drahá. Takový přístroj jenom tak nevyhodíš, a už vůbec ne právě ve chvíli, kdy cestuješ.

Možná v tom nebyl záměr. Co když vypadla, aniž by si toho posádka všimla? Kupříkladu taková rodinka – manželé, dvě děcka a pes. Zastavili na odpočívadle, vyhrnuli se ven, aby si ulevili v blízkých keřích. Kamera jim při tom sklouzla po potahu sedadla a vypadla. Nevšimli si toho, natlačili se dovnitř a vyrazili za štěstím.

I taková varianta byla možná, i když se mi nezdála pravděpodobná. Celé to bylo divné. Probíral jsem si v hlavě scénáře a nadobro mě to pohltilo. Pořád jsem ale netušil nic zlého, žádná předtucha mě nevarovala. A pokud se instinkt upozorňující na nebezpečí ozval, překřičelo ho běsnící superego.

Spásný nápad jsem dostal až po návratu domů. K večeři jsem si ohřál párky ze supermarketu. Takhle jsem si žil. Polotovary bez chuti plus balený chleba. Moje přítomnost a zřejmě i budoucnost.

Možná je v kameře něco nahraného, napadlo mě, když jsem umýval talíř. Mistrovský tah mého přebujelého svědomí. Podsunulo mi myšlenku, které jsem nedokázal odolat. V autokameře se přece nahrávky z jízdy ukládají. Právě tohle je její smysl – vytvářet archiv pro případ, kdyby ho bylo třeba. Když si přehraju, co kamera zaznamenala, možná budu moudřejší. Při troše štěstí – pokud se dnes nevyčerpalo už navěky – zjistím, jak se přístroj ocitl na odpočívadle. Jak a proč. Možná zachytím i něco o předcházejících majitelích. Pokud to osud chce a předhodí mi

něco, podle čeho je identifikuju, třeba jim kameru jako vzorný občan vrátím.

„Až takový blbec bys snad nebyl,“ přesvědčoval jsem sám sebe. Bezúspěšně.

*

Svou novou kámošku jsem zapojil do elektřiny a spustil. Displej se rozzářil a nabídl mi barevné menu. Vybral jsem položku archiv. Ukázalo se několik adresátů označených daty. Poslední před dvěma dny: 8. 10. 2017. Oukej, všechno jde jako po másle.

Otevřel jsem adresář a vyřinula se hromada videí. Kamera ne nahrávala do jednoho obřího souboru, ale vytvářela kratší, dvacetiminutové úseky.

Spustil jsem první, ať se zbytečně nezdržuju.

Někdo právě nastartoval auto, kamera připevněná na čelním skle začala nahrávat. V obraze se ukázal i čas: 17:03. Žádný zvuk, ale lokalitu jsem poznal – bylo to na břehu Liptovské Mary. Kousek od Bobrovníku, na malém parkovišti vedle zdi středověkého kostela. Znamé místo, často tam parkují rybáři, rekreanti a turisté.

V říjnu jsem druhou i třetí kategorii mohl vyloučit rovnou – kromě místních tam v tu dobu nejezdí nikdo.

Auto se pohnulo, kamera zabrala prázdné parkoviště.

Potvrzený předpoklad: Na podzim bývá okolí přehrady vylidněné. Není se čemu divit. Nevlídné počasí, chladný vítr od Západních Tater, tmavá, rozčeřená hladina.

Auto se otočilo směrem od nádrže a zastavilo.

Řidič na někoho čeká, přemítal jsem.

Vzápětí před kapotou, rovnou přes záběr, přešel nějaký chlápek. Statná postava, plnovous, kšiltovka. Rybář, tipl jsem to správně. Mozaika začala dávat smysl. Zřejmě dva nadšenci do rybaření – vyšli si k přehradě, věnovali se chvíli svému hobby a teď se vracejí domů. Bylo načase, vždyť za hodinu padne soumrak a za dvě už bude tma.

Obraz se zachvěl, protože týpek nastoupil a přibouchl dveře. Auto se rozjelo, vyrazili.

Záběr se znovu zatřásl – hrbolatá silnice plná výmolů. Škoda, že kamera nenahrávala i zvuk – určitě bych uslyšel nadávku. Děni se však odvíjelo v němé verzi. Mohl jsem si jenom domýšlet, jak to místní rybář okomentoval, když mu pneumatika hupla do výtluku. Stoprocentně vybraným způsobem, jak se na Liptov sluší a patří.

Jinak nic zajímavého. Chlápci vyjeli na silnici do Bobrovníku. Jeli pomalu, asi si povídali. Nebo dávali pozor, vozovka je tam klikatá a úzká. Nikdy nevíš, co vyletí zpoza zatáčky. Podle zvládnuté hladiny a kývajících se větví jsem usoudil, že foukal pořádný vítr. Možná proto jeli opatrně. Po obloze letěla mračna, zatím ale nepršelo – čelní sklo nekropily kapky, řidič nespustil stěrače.

Auto projelo Bobrovníkem a na křižovatce zabočilo doleva. Jasně jak facka. Po rybaření se vraceli domů – do některé z okolních vesnic, možná do Ružomberku. Krátká, přímá trasa. Proč jsem tedy kameru našel daleko od jejich trajektorie, až na odpovídadle pod Donovaly?

Nechám se překvapit, nějak se to snad rozuzlí.

Zatím jenom nudná jízda. Kopcovitá krajina, rozlehlé stráně, za nimi lesy Chočských vrchů. Žádné vozidlo jedoucí proti, prázdnota. Jenom kývající se stromy a keře ohýbané větrem.

Auto projelo kolem značky oddělující ružomerský okres od mikulášského. Prudké klesání, silnice tam míří z kopce. Hezké výhledy na Liptovskou kotlinu i Nízké Tatry v dálce.

Pod srázem ostrá zatáčka, za ní rovný úsek. Vedle vozovky tam kulhala nějaká žena, konečně živý tvor. Auto zpomalilo, řidič ji ohleduplně objel. Asi byl ze staré školy, protože většina lidí tady jezdí jako o závod. Stařenka s námahou našlapovala, shrbená, celá v černém, na hlavě šátek. Když projížděli kolem ní, otočila se k autu. Asi zadoufala, že ji odvezou.

Až takhle přející ale řidič nebyl. Liptáci pomůžou rádi, ale nikdy se nevnucují. Kdyby na něj zamávala, asi by zastavil. Sám od sebe se ale ptát nebude. Opatrně ji minul, potom přidal plyn.

Projeli vesnici Potok, blížili se k Bešeňové. Nad silnicí travertinová skála, na ní kamenný kříž ošlehaný deští.

Malebná poznávací jízda krajem, akorát že mě to už nebavilo. Počkal jsem ještě, jestli nezaparkují v Bešeňové. Tam bych to neměl z domu daleko, a přísahám, že bych jim tu kameru vrátil.

Pokud nezastaví, posunu obraz a podívám se na další nahrávky. Nebo se na to vykašlu. Nezdravý záchvat dobrosrdečnosti už vyprchával. Naštěstí.

Auto projelo obcí, zastavilo na křižovatce se semaforem. Řidič se zařadil do odbočovacího pruhu směrem doprava – na Liptovskou Teplou, Lúčky, Turík nebo Lískovou. Popřípadě vzdálenější Ružomberok.

Právě jsem se natáhl, že kameru vypnu, když se to stalo.

Chlápek dupl na plyn a prudce vyrazil dopředu. Na červenou.

Šlápl na brzdu, trhl volantem, neodbočil doprava. Vystřelil šikmo přes křižovatku – na výjezd k dálnici. Bláznivě. Vytočil se jen tak tak, nepřiměřenou rychlostí se vrátil na déjedičku.

Co dělá? Co se děje? Nechápal jsem.

Letěl, jako kdyby se za ním propadala zem.

Přeskočilo mu? Něčeho se lekl? Někdo ho honí?

Přesně tak to vypadalo. Někdo se k němu řítí zezadu, chlap se snaží ujet.

Vzápětí mě napadlo další vysvětlení. Podstatně normálnější, není třeba hned fantazírovat.

Řidič nebo jeho spolujezdec měli telefon. Něco vážného, naléhavého, neodkladného. Proto vyrazil jako pomatený. Proto zamířil jinam, než původně plánoval.

Ano, hoří mu za zadkem. A pohání ho nutnost, nepronásledovat.

Hezké vysvětlení. Logické, přirozené.

Vydrželo mi celých šest minut. Dokud auto nedorazilo do Ružomberku.

Před městem, u kouřících papíren, opravovali silnici. Dvouproutovka zúžená na jeden pruh. V koloně tam stálo deset aut.